OPTm
nr. 52, 19 noiembrie 2022
Săptămânal de cultură

Ficțiunea

De câte ori Cristina Bogdan intră în biblioteca de la Litere, câțiva scriitori coboară imediat din cărți, cu brațele încărcate de liliac.

Zenob

Se spune că rafturile Bibliotecii de la Litere sunt făcute cu lemn din bătrânul Pod al Mogoșoaiei

Director de număr: Emanuela Ilie

Striații culturale

Livia Creț

Noul tip de cultură la care mă voi referi în cele ce urmează admite un început abrupt, așa că voi păși sinuos în afara convenției.

Cu cât un lucru e mai instabil ca definiție și direcție, cu atât e mai exploatabil, oamenii îl pot angaja pentru a servi scopurilor personale care nu făceau parte, poate, din sensul original al lucrului. Acum eu scriu despre cultură, un termen vag, deși cu multe mărturisiri despre ceea ce este și care e potențialul său, și mă întreb cum am putea stabili ce a fost și nu mai este cultura, sau ce va fi, cu prețul de a elimina ceea ce este?

Cultura populară (*pop culture*) e poate unul dintre cei mai utilizați termeni ai deceniului, pentru că mai mult decât un concept-umbrelă, este un receptacul pentru noile tipuri de media care apar. În urmă cu ceva secole, a vorbi despre pop culture era un salt în domeniul bizareriei, o abatere, întrucât existau canoane și convenții care sufocau ceea ce putea fi catalogat drept cultură. În schimb, valurile de noi tehnologii și medii de difuzare au revendicat un nou tip de cultură, anume cea digitală.

Totuși persistă în societate ideea de cultură academică, izvorâtă din universitățile de prestigiu, o cultură a cărei rigurozitate nu am găsit-o potrivită pentru nevoile mele interioare, care se făceau auzite de fiecare dată când trebuia să caut antecesorii ideilor analizate în articolele de specialitate. Deși sunt de acord că trebuie să cunoaștem inițiatorii, părinții domeniului de interes, a căuta referințe, puncte de plecare și inspirație în ceea ce citesc, aud sau vizionez este modalitatea mea preferată de culturalizare. Altfel spus, am nevoie de libertate în scris. Mi-am dat seama în timpul anilor de licență că scrisul era chemarea mea, ceea ce aș fi putut să fac fără să mă opresc, fără să mă limitez sau cenzurez, și că mediul academic nu era unul în care aș fi putut rămâne. Deși spun asta, experiența facultății m-a cizelat și m-a îmbogățit atât de mult încât sunt sigură că fără aportul orelor de studiu în bibliotecă și a discuțiilor cu profesorii nu aș fi fost în punctul acesta, scriind rândurile de față. Cultura este, așadar, într-o oarecare măsură dependentă de mediul în care un individ crește și de grupurile pe care le frecventează.

Am spus și înainte că tinerii din ziua de azi aleg să fie autodidacți, ceea ce este o calitate avantajoasă, totuși ea suportă și are nevoie chiar de rigurozitatea inițială a unui mediu academic sau a unui grup care să favorizeze dezvoltarea culturală. Am putea vorbi despre două stagii ale culturii: primul este domestic, de tip formal-academic, în stare să inaugureze în individ simțul critic, iar următorul este de tip sălbatic, nestăvilit, în care individul se folosește de resursele puse la dispoziție de noua cultură digitală.

Ca să scrii poezie în stilul lui Leslie Scalapino trebuie să ai un curaj alimentat de lecturi intense, proiectate apoi într-un spațiu al experimentării personale. Lecturile premergătoare, gustul formalității, punctuația incipientă în cursul gândirii altfel haotice sunt elemente care ulterior pot fi depășite pentru a aduce aportul personal la cultură. Mai mult ca niciodată, discutăm azi despre aprecierea fără echivoc a curajului, care în scris poate fi legat de forma sau conținutul textului. Totuși, trebuie să revizităm trecutul pentru a avea un prezent cultural. Nu suntem limitați la standardele predecesorilor, dar ele reprezintă stimuli care ne pot ajuta în călătoria proprie.

Pentru a putea crea în sens cultural, nu văd ca cerință absolută citirea tuturor cărților de temelie, vizionarea tuturor filmelor premiate etc., *as there is only so much you can do in a day*, dar cred cu tărie că aspectele vieții indexate în compartimentele minții ne vor ajuta, pe neașteptate, subtil sau conștient, în creația proprie. Prin urmare, a fi un Hermes al culturii nu înseamnă să fii striat în integralitatea ființei, ci trebuie să tapetăm spațiul interior cu puncte, virgule, semne de întrebare și, în fine, cu pauze, momente de intervenție personală.

Versiunea integrală în online

Ce citește Ioana Miron

Daniella Louisa Andreasen este o poetă feroeză din Tórshavn, născută în 1975, a scris despre maternitate, boli mintale, viața sexuală și abuzul de substanțe în termeni cruzi, fără perdea, șocându-i pe cititorii din Insulele Feroe. A debutat în 2011, a debutat cu o colecție de povestiri, *Dilema*, inspirată de blogul ei.

Plastic

Un sentiment teribil
Că totul este artificial și lipsit de viață
Ca planta de plastic
Pe care vecinul
A udat-o
De două ori pe săptămână
Timp de 27 de ani
Și care nu a observat niciodată
Că planta nu crește

Trad. Ioana Miron

Note de lectură

Brigitte Madacéno

Înainte de a vorbi despre subiectul cărții, aș dori să subliniez că ea trebuie abordată renunțând la orice raționalitate, tot cartezianismul lăsându-se dizolvat de poveste, fără obstacol. Pe de altă parte, este o carte atât de bogată, atât de abundentă în sensuri, încât îmi va fi imposibil să abordez toate nuanțele care mi-au atras atenția. Prin urmare, m-am oprit doar asupra anumitor teme care m-au marcat în mod deosebit.

Zogru este povestea unei creaturi (spectru, fantomă) care are capacitatea de a pătrunde în oameni – fără ca ei să-și dea seama – trecându-le prin vena jugulară, lăsând doar 2 mici înțepături. Putem spune că este un roman fantastic, dar și istoric, deoarece trecem prin istoria României din anul 1640 până în zilele noastre. Aflăm câte ceva despre regimul comunist și căderea acestuia în '89. Învățăm și multe despre perioada medievală, despre folclorul și practicile religioase românești. Cronologia nu e respectată, de multe ori trecem de la o epocă la alta, de la o poveste la alta, în funcție de personajele în care intră Zogru. Are și ceva de serial TV, ceea ce face din el un roman foarte actual. Am avut adesea impresia că ascult un prieten care mi-a spus o poveste despre mai multe personaje.

Totul începe în al 2-lea paragraf, în primăvara anului 1460, ca o naștere obișnuită:

„Ieșise din leagănul cald al pământului într-o zi de primăvară, în Săptămâna Mare a anului 1460. Nu știa bine ce se întâmplă și nici nu știa în ce lume intră."

Putem crede în mod legitim că este o ființă omenească, deși te contrariază perspectiva epică. Dar imediat intrăm în fantastic: ființa despre care vorbim se află în mijlocul unui câmp, vede totul în mov și se simte uluit și atras de omul care se află în fața lui. Acesta este Pampu, de care se atașează trup și suflet pe tot parcursul cărții. Înțelegem că entitatea intră în venele lui, că se lasă purtată de sânge și de bătăile inimii cu entuziasm, pentru a-și asimila apoi povestea și gândurile gazdei sale. El devine celălalt, rămânând el însuși totodată. Și cine nu și-a dorit vreodată să intre în mintea altuia pentru a-i cunoaște gândurile?!

Zogru e un personaj foarte simpatic. El și-ar putea folosi puterea pentru a face rău, dar este mai degrabă o ființă binevoitoare. Desigur, e conștient că ia în stăpânire o ființă, dar se simte mai degrabă ca un oaspete norocos sau „ca un turist în vacanță". E aici o dizolvare a tiparelor narative. De regulă, cineva care pătrunde în ființe umane caută să câștige putere, să distrugă, pe scurt să facă rău.

În *Zogru*, tema centrală se învârte în jurul identității. Deși uneori se afirmă plenar, făcându-l pe cel în care locuiește să facă ceea ce vrea el, alteori, știe să se lase complet deoparte pentru a înțelege motivațiile profunde ale oamenilor pe care îi locuiește. Preia zâmbetul sau grimasele acestora, iar când se îndrăgostește prima oară simte nevoia să-și ia un nume: Zogru. Ca și cum dragostea ar fi un declanșator puternic. Această dualitate accentuează criza identității.

Din punct de vedere stilistic, m-a captivat abundența de imagini, culori, sunete, arome. Hainele în special sunt întotdeauna descrise cu o precizie incredibilă. Adesea ai senzația că privești un film și uneori chiar un desen animat, ca în episodul în care bandiții atacă trăsura, iar Pampu se apără înfricoșat. Altădată îl atârnă pe un atacator într-un copac, de jachetă, și *îl vedem* pe acest om zbătându-se, ca o marionetă.

Umorul este foarte prezent în pasajele pe care tocmai le-am invocat. Există mai multe exemple de-a lungul romanului. Aș aminti, de pildă, descrierea fantomelor. Tot vorbind de umor, există și jocuri de cuvinte: un bordel numit Castel Dusperme, personaje numite Foudre și Vomissure. M-am distrat citind această carte și am avut impresia că și autoarea s-a distrat foarte mult scriind-o.

Există o imaginație incredibilă în Zogru.

La un moment dat, închis, este înconjurat de mici globuri luminoase, care încep să-i vorbească și care se numesc *glole*. Traducătoarea precizează că acest cuvânt nu există în limba romană și că nu are nicio legătură cu folclorul romanesc. Tot așa, descrierea lui Zogru este fascinantă, mai ales când devine un fel de jeleu verde-argintiu pe care este gravat chipul lui Pampu. Îl vedem plutind în urmărirea Ghighinei, apoi, absorbit de ușa de lemn a unei mănăstiri, transformat în icoană etc. Își poate schimba gazda, în funcție de dorința sau nevoile sale. Poate fi *ejectat* dintr-un corp. Odată, se trezește într-un iaz din care nu poate ieși decât după 2 săptămâni. Este uneori *refuzat* de câte un corp. Este confundat cu un vampir, cu un virus! Limitat în timp și spațiu (după 40 de zile oamenii pe care îi locuiește mor, iar dacă depășește limitele geografice ale României, este aspirat în pământ pentru câțiva ani), pentru mine, Zogru este ca un om care poartă constant mască în fața celorlalți, obligat să rămână în curtea lui.

Iubirile lui se termină mereu prost: există Zoë, mai este și Giulia, care este ultima lui poveste de dragoste. Aceasta e îndrăgostită de Andréï Ionescou, un laitmotiv al romanului, personaj incapabil să transmită dragostea lui Zogru. Mesager incomplet și gazdă nocivă, Andrei capătă un rol important abia în ultima pagină a romanului.

Viziunea morții mi se pare complexă și optimistă.

Închei aici, cu câteva întrebări pentru Doina Ruști.

Doina Ruști – *Zogru*, Les éditions du Typhon, Marseille, 2022. Trad. Florica Courriol. Carte apărută cu sprijinul Fundației Jan Michalski.

Doina Ruști: Zogru încearcă varii forme ale întâlnirii amoroase

Brigitte Madacéno

În romanul Zogru, există o destructurare a timpului. A stat în intenția ta această rupere a liniarității?

Desigur, de la bun început mi-am propus să construiesc un personaj din fragmente ale unei vieți lungi de 600 de ani, pe tiparul sinuos al amintirilor. De-a lungul vieții, oamenii își amintesc lucruri care au întotdeauna legătură cu ceea ce li se întâmplă în prezent. Or în romanul *Zogru*, totul se petrece în prezent, însă motivația epică este ancorată în trecutul lui Zogru.

Este seducător gândul de a intra în mintea altuia pentru a-i cunoaște gândurile. Din cauza acestei dorințe universale ai creat Zogru?

Nici chiar așa! E mai mult un artificiu epic. Dar, desigur, nu e rău să „citești" gânduri.

De regulă, cineva care pătrunde în ființe umane caută să câștige putere, să distrugă, pe scurt, să facă rău. Or, Zogru e o ființă binevoitoare și simpatică. De ce ai ales să urmezi cursul opus?

Am scris Zogru într-o perioadă de entuziasm, când voiam să las în urmă nefericirile. Într-un fel, cu Zogru am ieșit din doliu, m-am despărțit de moartea mamei mele. Aveam nevoie să scot această latură a mea în care totul este plăcut, când oamenii sunt generoși, recunoscători și morali.

Mi-a plăcut episodul în care Zogru este mișcat de apariția unei ființe feminine, simte pentru prima oară fiorii iubirii, iar prima reacție este aceea de a-și lua un nume. De ce dragostea îl îndeamnă să-și construiască identitatea?

Este o observație foarte interesantă. Deși s-a scris mult despre *Zogru*, este prima oară când cineva abordează acest detaliu. Printre reacțiile trezirii, raportul cu ceilalți ocupă un loc esențial. Vrei să fii remarcat, iar a avea un nume este chiar prima treaptă a acestei dorințe. Într-un fel, ea se află la temelia societății. Este un simptom firesc, atât la nivel individual, cât și la cel macrosistemic, al comunităților, etniilor, al țărilor. Un popor fără nume ori care acceptă să-i fie schimbat numele în funcție de dorințele celorlalți nu rezistă în fața istoriei, nici măcar în condițiile actualei globalizări.

Zogru este un nume care există în română, este un cuvânt care înseamnă ceva?

Nu există. Este un cuvânt inventat pe tiparul numelor balcanice, cu o anumită deschidere spre universalitate. Când l-am inventat, am căutat pe net să mă asigur că nu există. Apoi, treptat, de-a lungul anilor, căci romanul e apărut în 2006, a început să intre în patrimoniu, în special ca nume de utilizator de jocuri, apoi ca semnătură printre it-iști ori ca pseudonim de blogger. Am crezut în potențialul lui, de aceea a rezistat:)

Știu că ai predat la Universitatea Națională de Artă Teatrală și Cinematografică: scrii uneori ca și cum ai face un scenariu?

Nu. Mai degrabă invers. Scenariul nu implică emoție, transpunere. E un act simplist.

Scrisul este pentru tine o muncă dificilă sau o relaxare? Constat că această carte seamănă cu tine, cu veselia de pe fața ta.

Cu niște decenii în urmă, pe când scriitorii obișnuiau să spună că scriu pentru a-și exorciza nu știu ce demoni, mă distra maxim afirmația asta și cred că încă de la apariția mea în peisajul literar am spus că scrisul e pentru mine o plăcere pe care o pun pe primul loc. Mă bucură, mă face fericită să scriu. E un joc, așa cum literatura cred că a fost mereu, iar plăcerea de a crea lumi și personaje nu se compară cu nimic altceva.

Imaginația desfășurată în roman mi se pare lăudabilă. Iar dintre personaje, te-aș întreba despre glole? Cum le-ai găsit? De unde vin?

Glolele sunt în roman forțe benefice. Au descins din intuiția generală că niște ochi zeiști ne urmăresc faptele. În romanele mele e un simbol recurent acesta, care apare în varii forme. În romanul *Fantoma din moară*, o comunitate din vremea comunistă caută forme ale divinității, care pentru fiecare arată altfel. Pentru unul dintre personaje, Dumnezeul ascuns în moara părăsită se transformă în mii de ochi luminoși.

Să vorbim și despre dragostea lumească! Prizonieratul lui Zogru în sângele Giuliei mi se pare unul dintre cele mai pesimiste simbolizări ale iubirii. Ai avut intenția asta?

Categoric. Căutările lui Zogru sunt fațete ale aspirației omenești, între care iubirea ocupă locul principal, fiind și o temă nelipsită din cărțile mele. El încearcă timp de 600 de ani să-și găsească perechea, experimentând de fapt varii forme ale întâlnirii amoroase. Iar printre altele, iubirea, s-a spus deja, e și/sau mai ales o formă de înrobire ori măcar de renunțare la ipseitate.

Viziunea morții, tonică, inspiratoare, mi-a plăcut cel mai mult. De unde pornește viziunea ta asupra morții?

În *Zogru* e vorba de un panteism, care face ca și moartea să fie parte din această multiplicare a divinului. Dar cum aceasta lămurește mesajul cărții, nu voi spune mai mult, ci îi voi lăsa cititorului partea sa, completarea care face ca un roman să reziste timpului.

Ce-a vrut să spună autorul...

Alina Karina Nițu

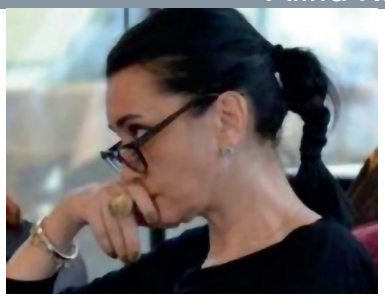

Criteriile de selecție a valorilor și standardele culturale sunt și ele supuse epocii. Rămân esențialmente aceleași, dar cer din când în când nu o ajustare, ci o actualizare. În niciun caz, o anulare. Nu mă dau în vânt după noua generație de scriitori. Pe cei mai mulți dintre ei îi găsesc viscerali, prea obsceni, prea funciari, prea superficiali, prea... *căutați*. Dar nu este, neapărat, vina lor. Își caută drumul și au timp și mijloace să-l găsească. Nu trebuie decât să vrea și să-și înțeleagă menirea.

E cazul să aducem în discuție și *beneficiarii* a ceea ce s-ar numi astăzi **produs cultural**. Ei nu mai sunt cititori ori melomani, ci *consumatori*, iar scriitorii, muzicienii și toți ceilalți artiști s-au transformat în **creatori de conținut**, în **influenceri**. Aceștia sunt noii formatori culturali care nu se mai folosesc de cărți, ci de rețelele sociale și de podcasturi, de tiktok, de youtube. Unii sunt pe măsura celorlalți. Și poate că așa trebuie. Pentru că cei de modă veche se vor întoarce mereu la Balzac sau la Tolstoi, până la capătul vieții. Așadar, din punctul meu de vedere, am depășit chiar și epoca de consum construită de *sandre* și de *danibrowni*. Nici măcar aceștia nu mai sunt citiți, pentru că oamenii tineri de astăzi nu mai au timp de lectură, oricât de facil și de facilă ar fi. De scriitorii estetizanți, nici atât. Ei rămân, deocamdată, încă, doar în spațiul orelor de literatură petrecute la școală și făcute neplictisitoare, doar prin măiestria profesorilor, a acelora care, firește, o au.

Cred toate astea, dar cred și că în timpul vieții mele, voi vedea un laureat al Nobelului pentru literatură care habar nu are cine a fost Dostoievski sau care crede că Dante e o țestoasă ninja și care și-a luat doza de cultură în trafic. Și el, produs al timpurilor noastre. Un fast-junk-writer.

Scriitorii au prin însăși condiția lor datoria de a păstra igiena intelectuală a unui popor. Ei îi construiesc identitatea culturală. E ceva ce trebuie asumat, înțeles și respectat. Mi-aș dori să citesc literatură nouă cu aceeași desfătare pe care o simt când citesc literatura de dinainte. Și cum nu mă pot dezbăra de ceea ce sunt, vreau să găsesc în literatură ceea ce le spun copiilor mei că este: inefabil, frumusețe, evanescență, sevă, înălțare. Că literatura înseamnă originalitate, expresivitate, provocarea sinelui, a minții, a limitelor, căutare, călătorie inițiatică. N-am nevoie de grobianismul pe care îl văd și îl aud la tot pasul. Nici de visceralitate explicită. Nici de exhibiționism. Nici de reducerea ei la vocabularul fundamental și la registrul standard. Vreau o literatură desaturată, care să mă scoată din această lume, să-mi inducă o stare de transă. Asta trebuie să fie și să rămână literatura. Artă, dom'le! Pentru că dacă scriitorii care construiesc noua literatură scriu doar pentru publicul corporatist, nu sunt scriitori, ci traineri sau creatori de conținut. Scrisul nu e teambuilding, nici stand-up, nici podcast de dezvoltare personală. E ceva intim, profund, nefunciar. Și uite cum ne întoarcem la *bătrânii literaturii* și poate înțelegem că sublimul se poate ivi și din bube, și din mucegaiuri și din noroi. Și că trebuie să scriem cât putem duce, să nu cumva să ne doară spinarea. E povară. Și abia apoi ne putem gândi la *ce-a vrut să spună autorul*.

Versiunea integrală în online

Unchiul Petrică

Violeta Popa

Multă minte îmi trebuie toamna. Rămân mereu în urmă cu pregătirea conservelor – suc de roșii, zacuscă, murături. Degeaba îmi atrage atenția mama în fiecare dimineață: „Du-te și ia odată gogoșarii ăia. Nu uita, cumpără usturoi românesc!" Și repetă – „românesc...", slăbind tonul. Știe că nu se găsește.

Azi am evadat. Oarecum. Pentru o oră – două. La îndemnul ei, firește. Să completăm numărul legumelor necesare etc. Dar și mânată de o tristețe incomensurabilă. S-a stins – deși nu voi crede asta până la capăt niciodată – un mare artist. Vampirizat de-o bacterie!? Simt că „mă-ntunec".

Ah, da, usturoiul! Și uite că bat străzile către Centrul Vechi în speranța că voi da iar peste intrarea deasupra căreia atârnă – până la nivelul ochilor – legături de usturoi și de ardei roșii și de ardei capia... care încep să se deshidrateze. Și străbunicii obișnuiau să usuce în pridvor, pe-o sforicică, leagăne de ardei, îi numeau „raci" – și dulceața lor le încălzea sufletele cât era iarna de lungă.

Din bulevard, intru pe strada Doamnei. Dar mă-ntorc niște pași. Uite,-n vitrină la Târgul Cărții, „Vrăjeli (de buzunar)" de Constantin Țoiu, deschisă la pag 36-37. Citesc greu fără ochelari: „...Da, ce era cu el? Cu el era că deținea postul cel mai important al Propagandei Infernale. Ședea în post încă de la FACEREA, de fapt CONTRAFACEREA lumii,... de la marea cădere a așa-numiților „îngeri revoltați". Și că să țin cont că orice revoluție are la început o logică și că ce părea bine în primul moment se transformă după aceea în rău. Aici am intervenit și am zis: *binele și răul nu sunt decât gândurile noastre*. Ce vorbești, domnule? – mă luă de sus mesagerul ceresc – vezi că ți-ai vârât din greșeală labele în papucii lui Shakespeare. Binele este binele – apăsă el. Răul, rău. În chestiunea asta nu se glumește. Deși... și tăcu."

Fi-r-ar să fie, îmi zic. Trebuie s-o citesc. „Galeria", „Însoțitorul" m-au cucerit... pe vremuri. Asta-i recentă.

N-am timp acum. E coadă la casă.

Iar mâine n-o mai găsesc!

Romanul, fantasmele și cultura pop

Alexandra Olteanu

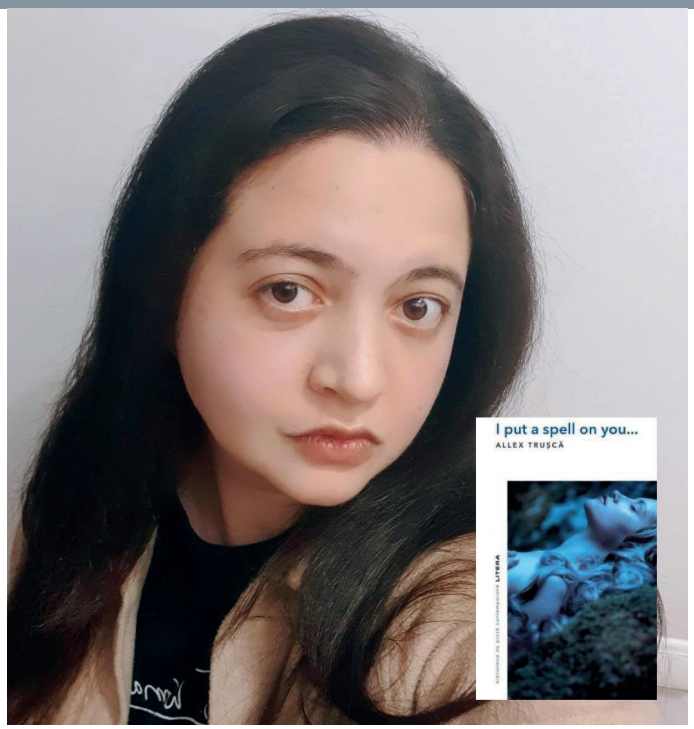

Romanul *I put a spell on you* (Editura Litera, București, 2020) se articulează ca o explorare ficțională a unei lumi fantastice filtrate prin grilele culturii pop. Una dintre legendele cele mai permeabile la specificul și fizionomia spirituală a fiecărei comunități locale, cea a miresei-fantomă care bântuie pădurile întunecate ale satelor și răpește bărbați pentru a-i face să dispară, se transformă, acompaniată de soundtrack-ul potrivit, în alegorie a fanteziei și a senzualității dezlănțuite și eliberatoare. Aventura spontană și sordidă a lui Cristian cu o străină întâlnită într-o cârciumă sătească se transformă într-un refren obsesiv, care ajunge să îi acapareze existența atunci când începe să bănuiască faptul că escapada sa extraconjugală s-a consumat cu Irina, mireasa-fantomă ce își face apariția prin pădurea Radova. Textul se compune ca o îmbinare armonioasă de *flashback*uri, senzații fulgurante și impresii fruste ori halucinante, pe fundalul cărora răsună variantele și variațiile aceleiași melodii puse pe *repeat*, *I put a spell on you*.

Ironia, autoironia, destinul și liberul arbitru sunt prinse în țesătura ideatică densă a acestui roman, în care cititorul va fi surprins să întâlnească referințe la cultura pop contemporană, de la filme cu Ryan Gosling sau Ben Affleck, până la serialul *Lucifer* și la titluri cunoscute de cărți de dezvoltare personală, de tipul *Călugărul care și-a vândut Ferrariul*. Textul este împânzit de prezențele culturii consumerismului, care acaparează până și mitul local al miresei părăsite care, în urma decepției amoroase, se sinucide. Allex Trușcă se slujește de marcatorii culturii pop pentru a institui suveranitatea ironiei, instanța căreia i se subordonează până și universul atins de suflul fantasticului. Întregul imaginar fantastic la care ne-am aștepta să fie țesut în jurul întâlnirii cu prezența fantomatică menită să zdruncine credințele convenționale asupra iubirii și fidelității este dinamitat în favoarea unei abordări mai degrabă cinematice și senzuale.

Scriitorul construiește o poveste cinematică, cu intuiție și inventivitate narativă, iar personajele își confruntă imaginea într-o oglindă procustiană, alcătuită după toate standardele șabloanelor hollywoodiene. Impresia generală este că materializările culturii pop nu sunt introduse doar ca instrumente ale ironiei sau criticii, cât mai ales ca strategii de nuanțare narativă. Naratorul și personajele nu disprețuiesc lumea consumerismului, dar caută să se adapteze și să îi supraviețuiască. Romanul se deschide cu o scenă erotică de tip convențional, desprinsă parcă dintr-un film de duzină, gustat de un public larg, iar naratorul histrionic le comentează ironic gesticulația și scenografia nerealistă.

Romanul *I put a spell on you* reprezintă un experiment literar reușit, de încorporare a unui mit local în orbitoarea cultură pop printr-un stil cinematic plăcut, cu inflexiuni sonore obsedante, întocmai ca melodia celor de la Creedence Clearwater Revival. Stilistic și imaginativ, Allex Trușcă reușește să reproducă literar notele înalte ale *soundtrackului* ales.

Versiunea integrală în online

Când frânghiile au înflorit

Teodora Iurusciuc

„*Frânghia înflorită*“ a poetului Radu Vancu a fost publicată în anul 2012, la Casa de Editură Max Blecher, Bistrița. Zece ani mai târziu, avem plăcerea de a revedea arhitectura emoțională a poeziilor scriitorului sibian într-o nouă ediție, a II-a, apărută la aceeași editură. Distinsă cu premiul Tânărul poet al anului 2012, cărticica reconstituie un imaginar cu valențe traumatice spre a da naștere unor versuri empatice, luminoase în esență, care își poartă cititorul prin stadiile sumbre ale doliului, în care un bărbat se simte scindat în două unități ontologice definitorii pentru propria existență: tatăl care a murit și ipostaza de tată pentru propriul fiu, căci *toate poemele astea sunt bântuite de fantasma unui bărbat îndrăgostit de fiul său*. Este, așadar, o carte care însumează puritatea sentimentului de dragoste ce stă sub semnul paternității, pe care poetul îl elogiază și-l transpune poetic și extatic.

Cu puternice accente memorialistice, poemele conturează un nou tip de *biografism*, devenit specific pentru condeiul poetului Radu Vancu. Nemijlocite sunt trăirile sufletului liric care-și reîntâlnește umbra figurii paterne. Tatăl revine în ipostaza *mortului cel mai drag*, în vise dis/utopice care se răsfrâng asupra celui rămas viu pe pământ. Fie că sunt amintiri adânc înrădăcinate în conștiința poetului, fie că sunt frânturi din vederi profetice, mistice, paradisiace sau infernale, sufletul poetic se redimensionează cu fiecare vers, redevenind întotdeauna aceeași entitate care caută spre a găsi un sens morții. Versurile surprind, în termenii lui Vladimir Jankélévitch, *moartea la persoana a doua*.

Omul invizibil din tramvaiul 41

Irina Forgo

— Mă ucid temperaturile astea, spuse bătrânul în timp ce se așeză pe prima bancă liberă din parcul Crângași, punând alături cutia și plasa plină de marfă.

Bărbatul nu era chiar bătrân, iar marfa nu era chiar marfă. Dacă ne luam după datele din buletin mai avea puțin și făcea 60, dar după aspect (asta în măsura în care îi aruncai o privire cu scopul clar de a-i ghici vârsta), probabil i-ai fi dat un 65. Trecea neobservat în general, cum trec cei mai mulți oameni, în goana lor spre destinații care numai pentru ei au sens, iar lucrul ăsta nici nu-l mai deranja. Până la urmă, niciodată nu primise multă atenție, nici nu știa ce-i aia, deci nu prea avea ce să regrete.

Își așeză marfa cu atenție pe bancă, o plasă de rafie plină de pachete de șervețele, plasturi, pixuri, evantaie, șnururi de ochelari, lanterne și alte d-astea, iar lângă plasă așeză cu atenție mostrele pe care le ținea într-o cutie de carton, primită de la magazinul de pantofi deschis la parterul blocului unde locuia.

— În fiecare vară parcă e mai cald... și mai cald... și tot așa... Păi unde o să ajungă omenirea în ritmu' ăsta? Spuneți voi! Probabil atunci n-o să mai fie tramvaie fără aer condiționat, își spuse bărbatul sacrificând pachetul de șervețele folosit ca reclamă pentru a-și șterge fruntea și gâtul. Nu-i o mare plăcere să te plimbi prin tramvai la ora asta... să simți cum aerul cald și transpirația din interior se amestecă cu aerul fierbinte din exterior, dar m-am obișnuit... cât timp fac banu', fac și munca, suport și căldura.

După ce își masă ușor piciorul mai scurt – de mult timp nu-și mai identifica picioarele cu dreptul sau stângul, ci doar cu piciorul scurt și piciorul normal – bărbatul deschise cu atenție fermoarul borsetei roșii, pe care o purta la mijloc. Avea cureaua destul de tocită, culoarea se mai spălăcise în timp, dar literele mari, albe, cu inscripția GUESS se păstraseră destul de bine. O primise de la fiul lui care lucra în Germania, că dacă tot urma s-o arunce, a zis că mai bine i-o dă lui taică-su, să nu mai pună banii în altă plasă, că oricum arată ca un pom de Crăciun cu pungile, cutiile și toate obiectele de vânzare atârnându-i în jurul trupului. Nu ieșea din casă nici să ducă gunoiul fără borseta prinsă la mijloc, ca și cum obiectul ăla care n-avea nimic de-a face cu ființa lui ar fi făcut parte din el, ar fi fost semnul distinctiv după care oricând ar fi putut fi recunoscut.

Continuarea în online

Noua cultură

Cristina Pașcanu

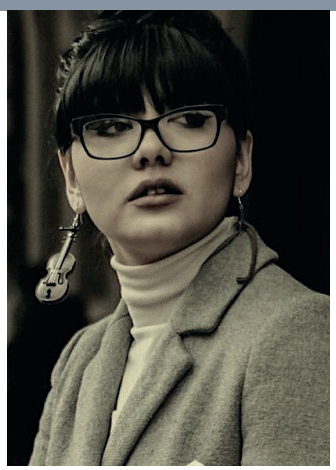

Acum 50 de ani, scriitorii se împărțeau în două categorii (apud Zaharia Stancu): *culți și desculți.*

La 1970, Ceaușescu era la putere. Ca să înțelegem opinia lui Zaharia Stancu, trebuie să avem în vedere peisajul economic, politic, social și cultural în care se afla România atunci. Ce înseamnă *băieți culți*? Ce înseamnă *băieți desculți*? E destul de greu să înțelegem cu mintea de azi. Atunci se observa foarte clar diferența de clasă socială. Băieți culți, băieți desculți nu mai semnifică nimic. Citite și hrănite sunt ambele tabere. Sublinia foarte bine Sorin Ioniță, în „Deceniul furiei și indignării", un aspect: ne confruntăm cu o problemă aflată la calapodul opus – cea a unei generații cu studii superioare și fără loc de muncă, supracalificații fără joburi.

Astăzi, om *cult* este sinonim cu bagaj cultural și cunoștințe, nu? Standardele culturale azi sunt diferite de cele de acum 50 de ani. De la o generație la alta, ideea de cultură se schimbă. Nu știu ce înseamnă să fii azi cult, dar ceea ce știu este că acest lucru nu mai pare a fi ceva dezirabil, pentru că valorile s-au schimbat. E normal. Omul cult nu face bani, omul cult nu este celebru, omul cult este cult pentru că altceva nu poate/nu știe să facă.

Există talent nativ, dar fără susținere culturală, e *wasted talent*. Să privim la Bacovia, el mi-a venit în minte în acest moment: dacă soția lui, Agatha, nu s-ar fi zbătut/luptat pentru el, dacă ea nu ar fi trimis poeziile la reviste, azi poate nu mai știam de Bacovia. Cultura și creativitatea nu se limitează la valoarea artistică, ci trece dincolo, în sfera economică. Dezvoltarea culturală a unei societăți poate fi foarte benefică economic. O societate cu o economie și servicii bazate pe cunoaștere nu sună doar bine, ci e de dorit.

Care sunt criteriile de selecție a valorilor? Adevărul? Poate că e pură vanitate să vrei mereu adevărul. Instagramul și Facebook-ul sunt ca soma lui Huxley. Mai toți tinerii de azi doresc fie bani, fie celebritate. Adevărul nu mai e o valoare esențială. Să ai followeri, asta da. Altă chestiune. Cine știe cum să verifice dacă e sau nu fakenews ceva? Libertate? Cu tot acest *political correctness*, să spui un truism înseamnă să încalci drepturile nu știu cui. Societatea românească a împrumutat un progresism ideologic absurd, fără să aibă fond. Mai nou, primești un premiu literar nu din considerente literare, ci dintr-un fason activist. Ce valori?

La noi e ca la toată lumea. Există și formatori culturali excelenți și uscături, însă alta e problema: fragmentarea infrastructurii culturale. Elite culturale în România nu prea mai avem. Dacă și la noi s-ar adopta modelul francezilor, și anume, așezarea culturii în centrul economiei, poate că și formatorii culturali ar fi cu adevărat formatori culturali, nu persoane care fac ce pot și când pot. Sunt de admirat cei care fac *pro bono* ceva. Dar fără strategii culturale ori fără proiecte publice și fără finanțare, n-ai cum să obții formatori culturali de elită.

Scriu, deci gândesc?

Mihai Bălăceanu

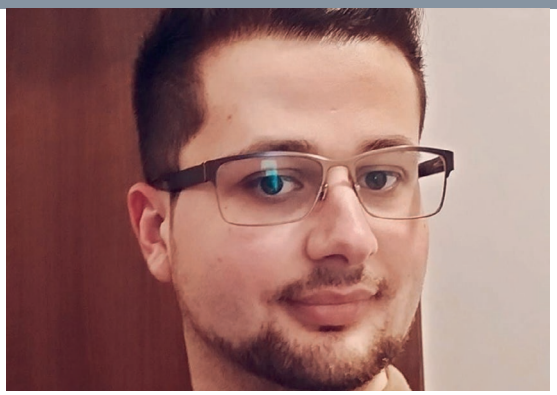

La temelia scrisului stau, într-o relație de interdependență, talentul și cultura.

Talentul nativ – harul divin, așa cum este el înțeles în sens teologic – e o condiție esențială, dar insuficientă. Poate fi privit, dacă vreți, ca un sol fertil pe care, din varii motive, îl lași necultivat sau, mai rău, pradă buruienilor nocive ale procrastinării. Părăginirea talentului versus lacrimile, sângele și sudoarea muncii. Scriitorii care fac parte din a doua categorie sunt mai bine receptați, vânduți și ancorați în realitate decât fiii risipitori sau geniile obscure care și-au făcut casă din propria lor obscuritate. Totuși, eu unul nu cred pe de-a întregul în formula *10% inspirație, 90% transpirație*. Se potrivește mai bine sportului decât scrisului. În scris, aș echilibra procentele: 50% cu 50%. După mine, scriitorii care transpiră în proporție de 90% vor cu tot dinadinsul să demonstreze că sunt cei mai tari din parcare, ecoul pumnului bătut în piept sau un *Cine sunt eu?* rostit cu emfază de pastor peste capetele a zeci de credincioși.

Apoi, urmează cultura. Aici aș vrea să scot în evidență o distincție de nuanță necesară între intelectual și om cult. Intelectualul este o persoană care cerne lumea prin filtrul propriei gândiri. Practic, el poate funcționa existențial numai în această paradigmă. Chintesența gândirii lui este capacitatea de a pune totul sub semnul întrebării. Să ne amintim, în acest sens, întregul dicton cartezian: *Dubito, ergo cogito, cogito, ergo sum.* Mă îndoiesc, deci gândesc, în primul rând. Îndoiala ca menire și marcă înregistrată a intelectualului.

Să pui la îndoială sistemul altcuiva de valori și credințe nu înseamnă că jignești persoana respectivă. Am ținut să precizez acest aspect, întrucât lumea de azi se confruntă cu o invazie de lăcuste a *–ismelor* care aproape că sufocă orice autonomie a gândirii.

Omul cult, pe de altă parte, poate înmagazina o bibliotecă întreagă de cunoștințe, poate obține certificate peste certificate, doctorate și post-doctorate (în mod legitim, nu fraudulos), dar, la primul vânt al schimbării (ideologice, politice etc.) își poate înlocui, fără jenă, filtrul propriei gândiri cu filtrul gândirii dominante. În acest caz, compromisul și oportunismul merg mână în mână. S-a întâmplat și li se întâmplă în continuare scriitorilor aserviți unor regimuri totalitare.

O altă trăsătură a intelectualului este omenia. În continuare, doresc să aduc în discuție exemplul personal. Am fost educat din familie să dau bună ziua și femeii de serviciu de pe casa scării. În fond, nu e vina ei că lipsa posibilităților financiare, laolaltă cu o moștenire genetică (poate) nefavorabilă au împiedicat-o să studieze la Cambridge sau Oxford.

Am auzit recent de la cineva mai cult și mai smerit decât mine că e de bun augur să fii conștient de propria valoare, dar fără să fii prea plin de tine. Când ești prea plin de tine, riști să te autodesființezi.

În încheiere, aș dori să lansez acest îndemn către toți intelectualii: să ne exersăm scrisul, talentul și cultura doar până la pragul-limită al autodesființării!

Versiunea integrală în online

Storytelling la corporație

Andreea Ferigeanu

Storytelling. Povești. Sau inovație, provocare, experiență, vulnerabilitate, empatie, influențare, comunicare, impact. *estás perdiendo el tiempo pensando, pensando...* îmi murmura în minte refrenul melodiei *Quizás, quizás,* în timp ce la fereastra de Teams se ivea o figură zâmbitoare, plină de entuziasm și certitudini.

Trainingul a început cu Irina care se prezenta – mamă, o femeie care muncește cu pasiune, care de câțiva ani a descoperit plăcerea de a ține traininguri și de a fi *coach*, așa că de atunci își dedică timpul liber, de după orele de corporație, pasiunii ei de a se perfecționa ca trainer. Să știi să spui povești este de fapt cheia unui business de succes. Era motto-ul prezentării ei powerpoint. Ne-a rugat pe fiecare să ne gândim la un cuvânt pe care îl asociem cu storytelling și apoi să-l spunem. Aici era momentul în care fiecare dintre noi trebuia să se afirme, să se facă auzit. Nu știi ce vor spune ceilalți, dar te chinui să scoți ceva cu adevărat profund, care să însumeze Decameronul, sensul existenței. Inovație, provocare, experiență, vulnerabilitate. Urma un training complex cu noțiuni de storytelling, de comunicare, de neuroștiință, de psihologie, un masterclass interdisciplinar.

— Creierul uman își dă seama în șapte secunde dacă îl interesează sau nu un mesaj, spuse Irina, după care luă o pauză scurtă, de fix șapte secunde. Deci este foarte, foarte important să reușiți să vă prindeți interlocutorul în plasă.

Irina continuă să ne vorbească despre cum trebuie să regândim felul în care comunicăm, despre cum trebuie să găsim povestea relevantă, căci nu orice poveste contează. A exclus total și definitiv ficțiunea, spunându-ne că trebuie să vorbești despre experiențele tale, nu să inventezi, căci nu vei fi credibil. Iată, mă gândeam, asta spunea și Camil Petrescu, printre altele, că scriitorul e cel care scrie despre ce a trăit, ce a simțit, ce a gândit. Mi-o imaginam pe Eugenia Vodă spunându-i lui Camil Petrescu – *Excepțional, domnule Petrescu! Înseamnă că nu aveți deloc imaginație!*

Continuare în versiunea online

Creatorul de teatru

Andrei Bulboacă

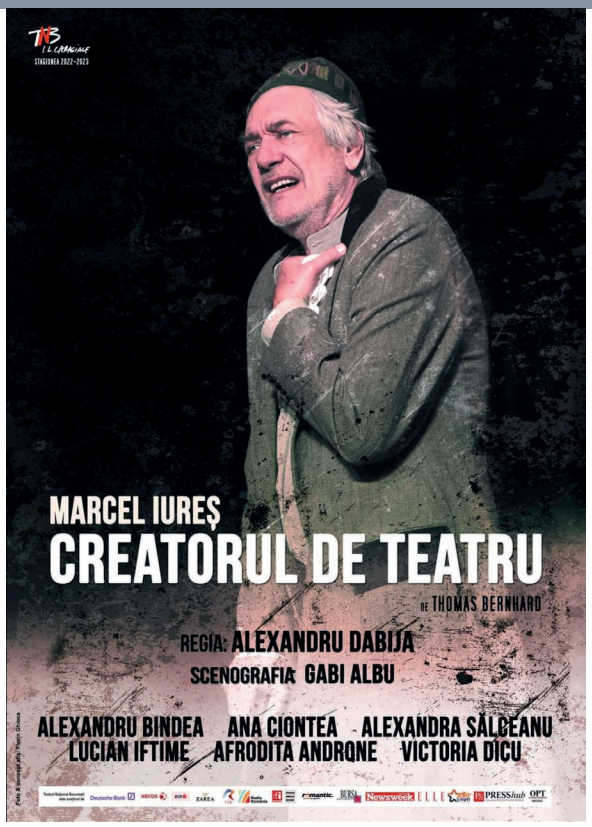

Să facem un mic exercițiu de imaginație: să spunem că ne aflăm într-un sătuc de munte, unde viața este tihnită, se merge pe anumite reguli sociale bine stabilite și orice vine din exterior poate distruge ordinea firească a lucrurilor. Într-o zi, să spunem marți, se aude că a venit o trupă de teatru pentru a da o reprezentație cu un spectacol. Nu-i știm numele, însă am dori să participăm. Dar deodată, când ne îndreptăm spre locul unde se desfășoară spectacolul, furia naturii se dezlănțuie și casa preotului ia foc. Ce alegere facem? Să ne ducem la teatru sau să privim spectacolul flăcărilor? Cetățenii din localitatea Utzbach, acolo unde ajunge compania de teatru a lui Bruscon (Marcel Iureș), nu vor mai avea parte de spectacolul minuțios pregătit de acesta, deoarece natura le va distruge planurile. Bruscon este tipologia personajului-creator care își construiește în jur o aură și dorește ca toți ceilalți să o respecte întocmai. Ajuns în Utzbach într-o zi de marți, când ni se menționează de către hangiu (Alexandru Bindea) că este zi de sângerete și toată suflarea hanului are treabă, el dorește să i se facă pe plac, având cerințele de a i se aduce supă, de a se stinge luminile de incendiu, per total o atitudine de star al teatrului. Este adevărat că în conștiința sa, Bruscon asta se consideră, însă el nu ține cont și nu se raportează la locul unde se află. Oare locuitorii pot înțelege cu adevărat arta sa? Sau pentru ei este mai important să facă sângeretele sau, în orice caz, să se ocupe de treburile lor de zi cu zi? Răspunsul cred că este clar, însă Bruscon nu poate înțelege acest fapt. Nu de puține ori, hangiul și soția sa (Afrodita Androne) nu-i înțeleg cerințele și se fâstâcesc, spre disperarea personajului principal. Crunt este că nici membrii familiei sale nu sunt scăpați de ursuzenia lui Bruscon. De exemplu, soția sa (Ana Ciontea) este considerată un complet antitalent teatral, fiind acuzată că joacă fals.

Există și o tendință de hiperbolizare, mai ales când personajul principal afirmă despre soția sa că a avut nevoie de mii de repetiții pentru a rosti un singur cuvânt. Interesant este că spectatorul este martorul pregătirilor unui spectacol de teatru, lume ce este în general închisă. De la repetiția actorilor, până la așezarea scenei și a decorului pentru ipotetica reprezentație dată de Bruscon, vedem absolut totul. Scena se pregătește, hainele sunt și ele pregătite, se face și o repetiție de cortină, pentru că și aceasta trebuie deschisă într-un anumit fel. Dorința de a stinge luminile de incendiu este obsesivă, pentru că altfel spectacolul imaginat de ei nu se poate juca. Când hangiul se întoarce cu aprobarea de la pompier că luminile pot fi stinse, reprezentația poate fi dată fără probleme. Cu toate acestea, ironia sorții face ca un incendiu să facă imposibilă desfășurarea spectacolului. Ce am remarcat la intrarea în sală sunt materialele negre ce acoperă scaunele unde stau spectatorii, materiale ce ar putea fi interpretate ca niște haine de doliu. Această suferință poate fi cea a oamenilor, cea a artei sau chiar cea a localității Utzbach. Și dacă citim cu atenție caietul-program, aflăm următoarele despre autorul Thomas Bernhard: „Opera sa este dominată de obsesia bolii și a morții, de disperarea pe care i-o induce realitatea austriacă și de refuzul de a se integra într-o societate «care nu înțelege nimic»".

Marcel Iureș duce magistral un rol dificil, ce se bazează pe multă mișcare, inflexiuni vocale, gesturi specifice, reușind să ducă astfel spectacolul în întregime pe spatele său. Dacă actorul este încă în putere, pe fața lui Bruscon se vede că este la capătul puterilor. Trăiești cu impresia că din oraș în oraș, spectacolul pe care vrea să îl joace îl epuizează și îl apropie de moarte. Dacă suntem atenți, o să observăm că pe fiecare latură a sălii, se văd niște portrete șterse ale lui Hitler, asta pentru că locuitorii din sat sunt simpatizanți ai dictatorului. Dar și Bruscon este un dictator cu familia sa care joacă în piesă, asta pentru că orice ar face, el nu este mulțumit de ei. Există un moment când fiul său, Feruccio (Lucian Iftime), este pus de către tatăl lui să repete o scenă la nesfârșit. Dar, pe de altă parte, nimeni din familie nu face nimic pentru a-l opri, ci se complac în situația în care se află. Din păcate, ceea ce se vrea un teatru de calitate, prin aroganța personajului se transformă într-un fel de reprezentație de circ. Nu vreau să merg prea departe, însă după finalul spectacolului, m-am gândit că poate protecția Divină a salvat cetățenii de la supliciul de a vedea spectacolul gândit de Bruscon. Și nu cred că întâmplător casa care a ars a fost fix casa preotului, adică cel mai apropiat om de Dumnezeu.

Scenografia semnată de Gabi Albu ne introduce în culisele montării unei scene, pentru că în timp ce personajul jucat de Iureș își spune replicile, ceilalți muncesc la aranjarea scenei pe care vor juca, aduc decorurile sau costumele. Alegerea de a juca în sala în formă de arenă de circ cumva se leagă cu circul pe care îl face și l-a făcut acest personaj scorțos de-a lungul orașelor pe care le-a cutreierat cu piesa sa. Ca o recomandare: dacă doriți să simțiți cu adevărat spectacolul, luați locuri în primele trei-patru rânduri pentru a observa mai bine jocul actorilor. Pentru că dincolo de replici, *Creatorul de Teatru* este și un spectacol al gesturilor și al detaliilor. La un moment dat, Bruscon afirma că hangiului îi miroase gura îngrozitor, iar aspectul gazdelor oricum denotă o stare de neîngrijire. Mai mult decât atât, hangița are un ciorap rupt la degete, prin urmare este clar că locul nu strălucește de curățenie și poate fi interpretat și ca o reflexie a sufletului personajului. Iar întrebarea care se pune este: vor rămâne oare Bruscon și piesa lui în memoria vreunui spectator? Sau este doar un bufon care toată viața s-a jucat de-a teatrul? Vă invit să reflectați!

Versiunea integrală în online

Scriitorii și Biblioteca Literelor

Cristina Bogdan

Printre rafturile lungi din lemn de stejar, despre care poveștile locului spun că ar fi fost luate din bătrânul Pod al Mogoșoaiei, am auzit de-a lungul timpului tot felul de voci, prelinse din cărți cu coperte uzate de vreme și de mâinile nerăbdătoare ale cititorilor, și-am întrezărit culorile estompate ale unor veșminte din felurite colțuri ale lumii, purtate de călătorii străini care au zăbovit, mai mult sau mai puțin, prin părțile noastre. În amurg, când ziua se-ngână cu noaptea și lumile comunică firesc, am stat la taifas cu diaconul sirian Paul de Alep, cu Franco Sivori, secretarul italian al lui Petru Cercel, cu ofițerul Erasmus Heinrich Schneider von Weismantel, nedumerit de atitudinea nechibzuită (pentru el!) a românilor de a-și sacrifica până și ultimul animal din bătătură, pentru a face pomeni cât mai bogate celor adormiți.

Recent, în Sala de Lectură a Bibliotecii Facultății de Litere au reînceput întâlnirile cu scriitori contemporani, prima dintre ele petrecându-se în cadrul *Festivalului de Proză contemporană* (ediția a II-a), organizat de editura Litera. Liviu G. Stan și Florin Spătaru au străbătut orașul înțesat de oameni și mașini, dar și *orașele invizibile* ale memoriei și dorinței, aducând cu ei și două romane: *Salamandre* și *Greier de topaz*.

I-am întrebat pe tinerii mei invitați ce cred despre literatura citită în public și mi-au răspuns prompt și jucăuș că o lectură publică cere un alt tip de comunicare decât o conversație. Când citești, transmiți ceva din natura ta esențială, dar și din starea care te-a vizitat pe când scriai acel text. Iar în Biblioteca de la Litere, aș adăuga, orice lectură e amplificată, întreruptă sau potențată de vocile eterice ale celorlalți scriitori aflați în rafturi, ascunși în fișiere prăfuite, gata oricând să-și spună păsurile, să-și revendice drepturile.

La începutul lunii decembrie voi privi către biblioteca de la Litere de la distanță, din miezul auriu al unei conferințe dedicate mitologiei la Universitatea Liberă din Bruxelles, căci uneori e nevoie să te îndepărtezi ca să vezi mai limpede, mai din adânc, ceea ce îndrăgești. Și-mi voi imagina ideile scriitorilor care au scânteiat în aerul străveziu al unei seri de la începutul lui noiembrie, înainte de a poposi, pentru un răgaz hibernal, la Târgul de carte *Gaudeamus*. Întrebările pe care n-am mai apucat să le formulez vor bântui ca un duh de litere prin preajma scriitorilor și, atunci când se vor aștepta mai puțin, vor răspunde la ele, chiar dacă nimeni nu le va fi rostit decât în *auzul* interior. Sau, cine știe, poate voi găsi urmele mirărilor mele și semnele răspunsurilor tăinuite în viitoarele lor romane.

Eveniment editorial

Ciprian Handru

Dintre cărțile finalului de an, romanul *Nașterea eroului* de Andrei Ungureanu constituie un eveniment în mod cert. Roman despre anarhie și despre criza mondială, este totodată un manifest social și estetic. Printre mormanele de notații arogante și egolatre, apărute în ultimii ani, romanul lui Ungureanu aduce o viziune clară și o poveste care te cutremură. În esență, e povestea unui om, unui tânăr imigrant, dar dincolo de ea se ridică întrebările frecvente, care ne-au bântuit în ultima vreme, legate toate de finalul civilizației și de perspectivele realiste ale unei lumi care se duce la vale. Nu putem să ne prefacem că nu vedem ce se întâmplă cu omenirea, dar nici nu trebuie să ne temem. Fiecare timp își are rezolvările sale.

Alert, matur și convingător, romanul lui Andrei Ungureanu marchează o epocă și un tip de scriitură.

Romanul lui Andrei Ungureanu a primit Premiul I la concursul de debut al editurii Litera.

„Au încercat să-i facă un culcuș cât mai confortabil, s-o fereasc și de soare și de tabla încinsă a mașinii. I-au ținut cu schimbul câteva haine deasupra capului în chip de umbrelă de soare, i-au udat hainele, i-au dat să bea. O urcaseră cu țolul în mașină deoarece nu mai era chip s-o ridici altfel. Primele ore au călătorit relativ bine, era dimineață și văzduhul nu începuse încă să ardă atât de tare. "

Andrei Ungureanu, ***Nașterea eroului*****, Litera, BPC, 2022**

Revista aparține
Asociației Creatorilor de Ficțiune
(ACF)

https://asociatia-creatorilor-de-fictiune.ro

Bulevardul Bălcescu, nr. 7, ap. 3
București.

Este editată de LITERA

© Ficțiunea OPTm

REDACȚIA

Editor-șef: Cristina BOGDAN.

REDACTORI:

Cătălin D. CONSTANTIN,
Doina RUȘTI,
Radu ALDULESCU,
Ileana MARIN,
Emanuela ILIE,
Catrinel POPA,
Enrique NOGUERAS,
Roberto MERLO,
Sebastián TEILLIER,
Adriana TITIENI IRIMESCU,
Ciprian HANDRU,
Bianca ZBARCEA,
Codruț RADU.

https://fictiunea.ro
e-mail: optmotive@gmail.com

PREȚ: 8 lei

ISSN 2821 – 7985
ISSN-L 2821 – 7985